

PRIPREMA PROGRAMA

”MALE GRUPE ZA VELIKE PROMJENE”

Razvoj samopoštovanja, komunikacijskih i socijalnih vještina djece
osnovnoškolske dobi

IGRAJTE SE

SLUŠAJTE IH

BUDITE HRABRI

**POŠTUJTE I
PRIHVATITE NJIHOVE
RAZLIČITOSTI**

**ZABAVLJAJTE
SE ZAJEDNO**

UČITE ZAJEDNO

**PITAJTE I BUDITE
OTVORENI ZA ČUTI**

**HRANITE SVOJE
UNUTARNJE DIJETE**

BUDITE TU I KAD IM JE TEŠKO

1. radionica: UPOZNAVANJE I GRUPNA PRAVILA

1. Predstavljanje voditeljica i najava plana rada
2. Tko sam ja?
3. Moja očekivanja: što bismo htjeli, a što ne
4. Stvaramo grupna pravila
5. Atomi
6. Evaluacija

2. radionica: KOMUNIKACIJSKE VJEŠTINE

1. Val
2. Uvod
3. Naslikaj pravu sliku
4. Jezik zmije i žirafe
5. Evaluacija

3. radionica: EMOCIJE

1. Rukovanje
2. Uvod
3. Moje emocije
4. Radni listić - emocije
5. Načini nošenja s emocijama
6. Evaluacija

4. radionica: EMPATIJA

1. Imitiranje
2. Načini nošenja s emocijama
3. Neverbalno/verbalno iskazivanje emocija prihvatljivo/neprihvatljivo
4. Kako bi se osjećao/la kad. . .
5. Domaća zadaća – postupci ljubaznosti
6. Evaluacija

5. radionica: NASILJE

1. Uvod
2. Brainstorming – što je nasilje?
3. Zadirivanje/ismijavanje
4. Zgužvana Zvonka
5. Evaluacija

6. radionica: SAMOPOŠTOVANJE

1. Uvod
2. Ja nisam jedini koji...
3. Latice
4. Stolac u kojem se dobro osjećam
5. Evaluacija

7. Radionica: SLIKA O SEBI

1. Osvješčivanje tijela
2. Skriveno blago
3. Zrcalo
4. Evaluacija

8. radionica: GRUPNA KOHEZIJA

1. Ljetna kiša
2. Spasi naranču
3. Budi mi prijatelj
4. Grupna pantomima
5. Anđeo čuvar
6. Evaluacija

9. radionica: LJUBAV

1. Potraga za naslovom
2. Osobne granice
3. Što je to ljubav
4. Anđeo čuvar
5. Evaluacija

10. radionica: OBITELJ

1. Ime i nadimak
2. Uvod
3. Obiteljska jabuka/kuća
4. Obiteljski kovčeg
5. Evaluacija

11. radionica: ŠTO SMO NAUČILI I SPOMENAR NA DAR

1. Uvod
2. Što smo naučili na radionicama
3. Spomenar na dar
4. Evaluacija radionice i preventivnog programa

12. radionica: DRUŽENJE, ZABAVA I OPROŠTAJ

Budite kreativni i domišljati,
podijelite pohvalnice i zahvalnice☺

1. Radionica: UPOZNAVANJE I GRUPNA PRAVILA

Cilj: međusobno upoznavanje, dobivanje informacija o očekivanjima učenika, poticanje grupne kohezije, postavljanje pravila ponašanja tijekom provođenja radionica

Materijali: ploča, kreda, flomasteri, bojice, lopta, klupko vune, papiri i olovke, hamer papir

Aktivnosti:

Predstavljanje voditeljica i najava plana rada (5 min)

Cilj: upoznavanje voditeljica i projekta

Voditeljice prve započinju predstavljanje, govore tko su i koja je njihova uloga te prezentiraju projekt. Voditeljice opisuju što će danas raditi.

Tko sam ja? (10 min)

Cilj: upoznavanje učenika

Igrači stoje u krugu i dobacuju lopticu jedni drugima. Prije nego započne svaki krug, voditeljica postavi pitanje na koje svaki učenik treba odgovoriti kada uhvati lopticu. Loptica se baca u 5 krugova. U prvom krugu učenici trebaju navesti svoje ime, a u svakom idućem pojedinom krugu: najomiljeniji predmet u školi, najomiljeniju boju, hobi i životinju.

Moja očekivanja: što bismo htjeli, a što ne (10 min)

Cilj: upoznavanje voditeljica s iskustvima, interesima i željama učenika

Rasprava o tome što očekuju te što ne očekuju, kako će se provoditi radionice, koja je uloga voditeljica, spomenuti grupna pravila i najaviti da će u današnjoj radionici raditi pravila (slušanje, poštovanje).

Stvaramo grupna pravila (20 min)

Cilj: stvaranje pravila rada koja će pomoći u održavanju discipline

Učenici su podijeljeni u tri četvorke. Njihov zadatak je da razmisle i rasprave o tome kako bi trebalo raditi u grupi, kako se ponašati u grupi i što očekuju od drugih članova. Na temelju toga svaka grupa će na list papira napisati 3 do 4 pravila. Kada su gotovi, učenici iznose ono što su zapisali te grupa zajedno raspravlja o pravilima i odabire ona koja im se najviše sviđaju i koja smatraju najvažnijima. Također, grupa raspravlja o tome zašto su pravila važna. Nakon toga, zajednički na hamer papir upisujemo pravila i ukrašavamo. Pravila su

napravljena tako da se mogu objesiti na zid te ih voditeljice donose sa sobom na svaki susret (jer u razredu već postoje razredna pravila).

Atomi (5 min)

Cilj: povećanje grupne kohezije

Objasniti što je atom i objasniti igru: “Slobodno se krećite cijelim prostorom, na način kako vam to odgovara - lagano ili brzo, skakućući ili lijeno šecući. Ako viknem “ATOM!” zaustavit ćete se, a ako viknem na primjer “ATOM 3!” zaustavit ćete se i uhvatiti se za ruke s dvije najbliže osobe do sebe i tako napraviti trojku - to je atom 3. Ako viknem “ATOM 5!” napravit ćete grupu od 5 članova itd., zavisno o broju koji izgovorim poslije riječi “atom”. Voditeljica može varirati igru tako što izgovori “atom” i neki broj pa zatim daje instrukciju da sudionici nastave šetati. Igra je zanimljiva ako se izvodi uz glazbu, tada voditeljica neočekivano zaustavlja vrpču i izvikuje šifru za formiranje grupe. Kad se glazba nastavi, nastavlja se i šetnja, kad glazba prestane brzo se formiraju grupe.

Evaluacija (5 min)

Cilj: dobivanje povratne informacije o radionici

Učenici u krug govore kako im se sviđjelo, što je bilo dobro, a što nije. Što bi željeli promijeniti. Nakon toga voditeljice im podijele hamer papir na kojem naljepnicama označavaju na liniji kako im se sviđjela (od 1 do 5). Ako ima dovoljno vremena mogu nacrtati nešto što požele. Nakon svake radionice postupak evaluacije bit će jednak, kako bismo na kraju ciklusa radionica imali sakupljene sve povratne informacije o radionicama.

2. Radionica: KOMUNIKACIJSKE VJEŠTINE

Cilj: osvještavanje različitih načina komunikacije, vježbanje korištenja „ja“ poruke.

Materijali: ploča, kreda, hamer papir, olovke, bojice, flomasteri, smajlići

Aktivnosti:

Val (5 min)

Cilj: opuštanje i poticanje pozitivnog raspoloženja

Svi učenici stoje u krugu, voditeljica kaže: “Ova igra zove se val. Evo kako se igra: Ja ću napraviti jedan pokret, na primjer, mahnut ću rukom. Čim završim, onaj tko stoji s moje desne strane ponoviti će ga. U trenutku kad ga bude dovršavao, sljedeći s njegove desne strane će ga prihvatiti, ponoviti, zatim sljedeći i tako redom sve dok ne obiđe cijeli krug. Zatim će netko drugi napraviti drugačiji pokret, koji će se isto tako poput vala, lančano, prenositi od jednog do drugog. Važno je pažljivo pratiti igru da biste pokret započeli istog trenutka kada ga vaš prethodnik dovrši. Budite koncentrirani, osjetite energiju tog pokreta koji kruži i spremno čekajte svoj red kako se val ne bi prekinuo.”

Uvod (10 min)

Cilj: posljedice kršenja pravila, predstavljanje teme i plana današnje radionice

Učenike se pita kako se osjećaju, kako su proveli dan, imaju li nešto za podijeliti s grupom. S učenicima se razgovara o tome što smo radili na prošloj radionici, razgovara se o grupnim pravilima i posljedicama kršenja pravila. Nakon toga voditeljice najavljuju temu i aktivnosti ove radionice.

Naslikaj pravu sliku (15 min)

Cilj: unaprijeđenje vještine slušanja i izražavanja

Svi učenici dobiju prazan papir, na koji treba nacrtati sliku prema uputama koje govori jedan učenik. Taj učenik gleda u sliku (koju čine jednostavni geometrijski oblici – trokut, kvadrat, krug) i opisuje ju svim ostalim učenicima u grupi. Cilj je što vjernije naslikati zadanu sliku. Nakon aktivnosti popričamo s članovima grupe kako su se osjećali kada su slušali, a kako kada su crtali. Što je lakše? Grupi treba ukazati na to koliko je važno da smo jasni u komunikaciji i slušamo jedni druge.

Jezik zmiје i žirafe (20 min)

Materijali: pripremljene kartice situacija (kartice zmiје i žirafe), šarena kutija za kartice, ploča i kreda ili hamer papir i marker

Cilj: razlikovanje govora prihvaćanja i govora odbijanja (optužbe, napada, agresije), aktivno slušanje, empatija, prepoznavanje i imenovanje osjećaja, ja-poruke, razvijanje slušanja i pažnje

Voditeljica grupe kaže učenicima: “Sada ćemo izvesti vježbu u kojoj ćemo vježbati govor prihvaćanja i govor odbijanja. Prvo ćemo pokazati dva različita načina kako se može postupiti u istoj situaciji, a poslije ćete vi to pokušati i kasnije ćemo o tome razgovarati.” Zatim voditeljica što izražajnije pred cijelom grupom pročita tekst s kartice UČITELJICA. Najprije jezikom zmiје, a potom jezikom žirafe pomičući se pritom na dvije različite pozicije u prostoru - jedna za zmiју, a druga za žirafu. Poslije toga učenike pitamo po čemu se razlikuju ova dva govora. (Uputa za voditeljice: Objasnite učenicima da je jezik zmiје hladan, napadački. Osoba koja tako govori kritizira, okrivljuje i etiketira drugu osobu, ne daje joj priliku da se opravda. Objasnite im da je jezik žirafe topao, prijateljski, iskren, govori o onome što se dogodilo, o vlastitim osjećajima i željama. Takav govor je otvoren za nastavak razgovora. Može se na ploču zapisati kakav je koji jezik.) Preostale se kartice stavljaju u šarenu kutiju i učenici izvlače ostale situacije. Uputa učenicima glasi: “Sada nekoliko puta pročitajte svoju karticu i pripremite se da pred grupom što vjernije odglumite situaciju s kartice.” Zatim se pozove prvi učenik da pročita svoju situaciju, a odmah iza njega treba ići drugi učenik koji ima istu situaciju, ali sa suprotnim govorom. Učenicima koji nisu izvukli kartice, daje se uputa: “Sada pozorno slušajte i gledajte kako ostali glume situacije da kasnije možemo o tome pričati”. Sve se situacije odglume, a zatim voditeljica potakne raspravu. Raspravite s učenicima tko je glumio jezikom zmiје, a tko jezikom žirafe. Ponovite im razliku između jezika zmiје i žirafe. Prikažite im formulu jezika žirafe: Pitajte učenike kako su se osjećali dok su glumili, kako su se opažali osjećali i bi li oni možda drugačije odglumili neke situacije.

Formula jezika žirafe:

INFORMACIJA.....OSJEĆAJ..... ŽELJA

KAD SE DOGODI.....JA SE OSJEĆAM.....ŽELIO/ŽELJELA BIH

.....JA TREBAM.....

.....JA ŽELIM.....

.....JA MISLIM.....

U prilogu su kartice govorne situacije.

<p style="text-align: center;">DJEVOJKA</p> <p>Pustio si me da čekam punih sat vremena.</p>	<p style="text-align: center;">DJEVOJKA</p> <p>Ljuta sam zato što ovdje dosta dugo čekam. Htjela bih da poštuješ naš dogovor.</p>
<p style="text-align: center;">RODITELJ</p> <p>Dolaziš svaki dan kasno iz škole, a danas si pretjerala.</p>	<p style="text-align: center;">RODITELJ</p> <p>Osjećam se zabrinut kad ovako kasno dolaziš kući. Općenito bih htio da više budeš kod kuće, da se malo češće vidimo, cijela obitelj na okupu. A kad ostaješ negdje tako dugo, bojim se da ti u ovim nesigurnim vremenima netko ne učini neko zlo.</p>
<p style="text-align: center;">RAVNATELJ</p> <p>Vi, kolegice, stalno kasnite na posao!</p>	<p style="text-align: center;">RAVNATELJ</p> <p>Primjetio sam da ste danas malo zakasnili. Želio bih da se nastava u školi uredno odvija pa vas molim da se trudite doći na vrijeme.</p>
<p style="text-align: center;">PRODAVAČICA</p> <p>Zašto toliko razgledate police? Roba se ne smije dirati.</p>	<p style="text-align: center;">PRODAVAČICA</p> <p>Oprostite, ali kupci do vas žele nešto uzeti s ove police. Mogu li vam pomoći pronaći robu koju tražite?</p>
<p style="text-align: center;">UČITELJICA</p> <p>Ovo nije prvi da si došao bez zadaće.</p>	<p style="text-align: center;">UČITELJICA</p> <p>Željela bih da bolje napreduješ u matematici pa sam nezadovoljna zbog toga što ne pišeš zadaće.</p>

<p style="text-align: center;">DIJETE</p> <p style="text-align: center;">Ti nikad ne slušaš ono što ja govorim.</p>	<p style="text-align: center;">DIJETE</p> <p style="text-align: center;">Osjećam se kao da me ne slušaš, možeš li molim te obratiti pozornost na mene.</p>
<p style="text-align: center;">PRIJATELJ</p> <p style="text-align: center;">Ti uvijek moraš biti u pravu!</p>	<p style="text-align: center;">PRIJATELJ</p> <p style="text-align: center;">Osjećam se loše jer ne uvažavaš moje mišljenje.</p>
<p style="text-align: center;">SESTRA</p> <p style="text-align: center;">Nikada ti se ne da razgovarati sa mnom.</p>	<p style="text-align: center;">SESTRA</p> <p style="text-align: center;">Osjećam se zbunjeno i tužno jer ne želiš razgovarati sa mnom i voljela bih da se više družimo.</p>

Prijedlog pitanja za razgovor:

- Kakav je govor zmije, a kakav žirafe? Rabimo li svi ponekad govor zmije? Što nam se tada događa? Kakve su reakcije onih kojima se tako obraćamo? Kakve su reakcije osoba kad im se obraćamo uz govor žirafe? Što se događa kad koristimo govor žirafe?
- Kada koristimo govor zmije, a kada govor žirafe?
- Kako ste se osjećali dok ste glumili govor zmije, odnosno govor žirafe? Kako se osjećate kada osoba s kojom razgovarate (sugovornik) rabi govor žirafe, odnosno govor zmije? Koji govor potiče razgovor, a koji ne?
- Kako ste se vi kao promatrači osjećali? Kako su se osjećali izvođači situacija?
- Navedite nekoliko govora zmije, odnosno žirafe iz svakodnevnog života (pomoć podsjećanjem na roditelje, braću i sestre, školu, prijatelje, slobodne aktivnosti, susjede, rođake, itd.).
- Što smo novo naučili iz ove vježbe? Koji je govor korisniji? Kojim se govorom ljudi češće služe u životu? (Žirafa je, naime, sisavac s najvećim srcem.)

Evaluacija (5 min)

Cilj: dobivanje povratne informacije o radionici

Učenci u krug govore kako im se sviđjelo, što je bilo dobro, a što nije. Što bi željeli promijeniti. Nakon toga voditeljice im podijele hamer papir na kojem naljepnicama označavaju na liniji kako im se sviđjela (od 1 do 5). Ako ima dovoljno vremena mogu nacrtati nešto što požele. Nakon svake radionice postupak evaluacije bit će jednak, kako bismo na kraju ciklusa radionica imali sakupljene sve povratne informacije o radionicama.

3. Radionica: EMOCIJE

Cilj: osvještavanje emocija i učenje kako ih prepoznati

Materijali: loptica, ploča, kreda, smajlići, papiri, olovke, bojice, flomasteri, ljepilo

Aktivnosti:

Rukovanje (10 min)

Cilj: poticanje dobrog raspoloženja, poticanje bliskosti među članovima grupe

Učenicima se daje uputa: “Ovo je vrlo jednostavna igra u kojoj će vaš zadatak biti rukovati se sa svakim iz grupe, ne izgovarajući pritom ni jednu riječ. Slobodno se krećite po cijeloj učionici i kada se s nekim sretnete, zamislite da je to vaša izuzetno draga prijateljica ili prijatelj kojeg niste dugo vidjeli i srdačno mu stisnite ruku. Pazite, u ovoj igri se ne govori! Nakon što se svatko bude sa svakim rukovao, vratit ćete se na mjesta u krugu.”

Uvod (5 min)

Cilj: predstavljanje teme i plana današnje radionice

S učenicima se razgovara o tome što smo radili na prošloj radionici, ponavljaju se grupna pravila i posljedice kršenja pravila te primjer jezika zmije i žirafe. Nakon toga voditeljice najavljuju temu i aktivnosti ove radionice.

Moje emocije (15 min)

Cilj: prepoznavanje vlastitih emocija i povezivanje sa situacijama u kojima se javljaju

Učenici stoje u krugu. Voditeljica započinje s rečenicom "Tužan/tužna sam kad...", a potom doda loptu ili igračku drugom učeniku. Učenik koja uhvati loptu mora ponoviti ono što je osoba prije nje rekla te sam dovršiti svoju rečenicu. Npr. "Vesna je tužna kad vidi napuštenu životinju na ulici. Ja sam tužna kad..." pa dobaciti loptu novom učeniku u krugu. Lopta se dobacuje dok svi ne budu imali priliku doći na red. Krug se ponavlja za sljedeće emocije: tuga, sreća, ljutnja, strah. Učenici se uvode u današnju temu i zaključujemo kako različite situacije kod različitih ljudi izazivaju različite emocije.

Radni listić - emocije (15 min)

Cilj: poticanje na razmišljanje o emocijama koje prepoznaju kod sebe, kada se javljaju i kako se onda ponašaju

Voditeljice učenicima dijele radne listiće s četiri emocije i nedovršenim rečenicama. Praznog smajlića moraju dovršiti i nacrtati mu izraz lica uz određenu emociju.

Načini nošenja s emocijama (10 min)

Cilj: osvještavanje različitih načina nošenja s emocijama

Grupnom raspravom dolazimo do novih i različitih načina koji nam mogu pomoći prilikom suočavanja s emocijama.

Evaluacija (5 min)

Cilj: dobivanje povratne informacije o radionici

Učenici u krug govore kako im se sviđjelo, što je bilo dobro, a što nije. Što bi željeli promijeniti. Nakon toga voditeljice im podijele hamer papir na kojem naljepnicama označavaju na liniji kako im se sviđjela (od 1 do 5). Ako ima dovoljno vremena mogu nacrtati nešto što požele. Nakon svake radionice postupak evaluacije bit će jednak, kako bismo na kraju ciklusa radionica imali sakupljene sve povratne informacije o radionicama.

4. Radionica: EMPATIJA

Cilj: prepoznati emocije kod drugih i naučiti kako reagirati na iste

Materijali: ploča, kreda, papiri, olovke, bojice, flomasteri,

Aktivnosti:

Imitiranje (5min)

Cilj: poticanje dobrog raspoloženja

Sada ćemo hodati u krug, ali na poseban način. Oponašat ćemo sljedeće načine

hoda:

kako hoda nogometaš koji se vraća s utakmice

kako hoda robot

kako hoda dijete od dvije godine

kako hoda žena kada se vraća s tržnice

Načini nošenja s emocijama (10 min)

Cilj: osvrt na prošlu radionicu o emocijama, razgovor i prijedlozi o različitim načinima nošenja s emocijama

Grupnom raspravom dolazimo do novih i različitih načina koji nam mogu pomoći prilikom suočavanja s emocijama.

Neverbalno/verbalno iskazivanje emocija prihvatljivo/neprihvatljivo (15 min)

Cilj: osvještavanje i iskazivanje vlastitih emocija

Svi stoje u krugu. Jedan od učenika izađe u sredinu i pokretima pokaže kako se ponaša kad je ljut. Svi ostali to redom ponove kako bi taj učenik mogao vidjeti sebe u zrcalu. Cilj igre je promotriti svoje ponašanje kad smo ljuti. Voditeljica može mijenjati osjećaj koji igrači pokazuju gestama i mimikom, to može biti dosada, uvrijeđenost, veselje, bijes, ljubomora. Razgovarati o prihvatljivom i neprihvatljivom iskazivanju emocija.

Kako bi se osjećao/la kad. . . (25 min)

Cilj: razvijanje empatije, osvještavanje da različite situacije različito utječu na pojedince

Učenici sjede za klupama posloženim u polukrug. Podijelimo dvanaest praznih kartica i jedan flomaster svim učenicima. U prvom dijelu ove aktivnosti učenici će na praznu karticu zapisati jednu riječ koja opisuje kako bi se osjećao/la u svakoj od dolje opisanih situacija. Potaknite skupinu da se, ako je moguće, pokušaju sjetiti *različitih* riječi za svaku situaciju, tj. neka napišu koju emociju bi osjećali u navedenoj situaciji ako nije napisana na ploči.

Nakon svake situacije:

- 1) Neka svi podignu svoje kartice s osjećajem i pogledaju uokolo kartice drugih učenika.
- 2) Istaknite kako će ista situacija pobuditi različite osjećaje kod različitih učenika te kako su svi ti osjećaji prihvatljivi jer svi mi različito doživljavamo iste situacije.
- 3) Razgovarajte o nekima od različitih osjećaja ponuđenih na karticama i nadogradite rječnik za izražavanje osjećaja tako što ćete pokušati pronaći definicije za nove riječi.

"Kako bi se osjećao/la kad . . ."

- 1) bi se netko zafrkavao na tvoj račun, zbog tvog izgleda?
- 2) bi dobio nagradu ili osvojio prvo mjesto na nekom natjecanju?
- 3) bi te uvijek birali zadnjeg prilikom biranja momčadi za nogomet ili neku igru?
- 4) bi ti netko rekao da si jako dobar u nečemu što radiš?
- 5) bi te netko nazvao pogrđnim imenom kao na primjer "ljiga"?
- 6) bi ti netko pomogao riješiti problem koji te već dugo muči?
- 7) se nitko s tobom ne bi želio igrati?
- 8) bi te netko pozvao da se pridružiš grupi u igri?
- 9) ne bi imao hrane pa bi bio prisiljen prositi na ulici?
- 10) bi te netko držao za ruku ili te zagrlio kad bi se osjećao prestrašeno ili osamljeno?
- 11) bi te netko gledao i podsmjehivao se?
- 12) vidio da netko okreće očima nakon što si rekao svoje mišljenje?

Domaća zadaća – postupci ljubaznosti

Cilj: poticanje dobrog raspoloženja i brige o drugima

Svakom učeniku podijeliti list na kojem je 6 zadataka ljubaznosti. Svaki dan učenik baci kocku te prema broju koji je dobio odradi zadatak. Zadaci su: Daj iskreni kompliment jednom prijatelju, Započni razgovor s nekim koga ne poznaješ dobro, Ponudi se za pomoć nekome kome je potrebno, Pokupi smeće u školi, na cesti, u parku, pokraj kuće i sl, Pozovi nekoga da se igrate zajedno preko praznika, Reci hvala prijatelju, mami, tati, bratu, sestri.

Evaluacija (5 min)

Cilj: dobivanje povratne informacije o radionici

Učenici u krug govore kako im se sviđjelo, što je bilo dobro, a što nije. Što bi željeli promijeniti. Nakon toga voditeljice im podijele hamer- papir na kojem naljepnicama označavaju na liniji kako im se sviđjela (od 1 do 5). Ako ima dovoljno vremena mogu nacrtati nešto što požele. Nakon svake radionice postupak evaluacije bit će jednak, kako bismo na kraju ciklusa radionica imali sakupljene sve povratne informacije o radionicama.

5. Radionica: NASILJE

Cilj: poticanje učenika na razmišljanje o temi nasilja, educiranje o temi, razlika između zadirivanja i ismijavanja, osvještavanje negativne strane ismijavanja, povezivanje ismijavanja i ruganja s nasiljem, osvještavanje težine verbalnog nasilja i njegovih posljedica

Materijali: olovke, papiri s likom čovjeka

Aktivnosti:

Uvod (5min)

Cilj: predstavljanje teme i plana današnje radionice

Učenike se pita kako se osjećaju, imaju li nešto za podijeliti s grupom. S učenicima se razgovara o tome što smo radili na prošloj radionici, ukratko ponovimo što smo naučili o emocijama. Nakon toga voditeljice najavljuju temu i aktivnosti ove radionice.

Razmišljanje – što je nasilje? (10 min)

Cilj: poticanje učenike na razmišljanje o temi, pobuđivanje predznanja za sljedeće aktivnosti

Voditeljica na ploču napiše pojam „nasilje“, a učenice govore asocijacije koje im padaju na pamet kada čuju pojam nasilje.

Zadirkivanje/ismijavanje (10 min)

Cilj: razumjevanje razlike između zadirkivanja i ismijavanja, osvještavanje negativne strane ismijavanja, povezivanje ismijavanja i ruganja s nasiljem

Učenicima se podijele papiri s tablicom: u jedan stupac učenici će opisati što je zadirkivanje, a u drugi što je ismijavanje, kako ga prepoznamo, tko smije to raditi, kako se osjećamo kada netko to radi. Svaki učenik pročitat će što je napisao. Nakon toga grupa će diskutirati o razlici između zadirkivanja i ismijavanja, o njihovoj prihvatljivosti/neprihvatljivosti te o emocijama koje mogu izazvati. Na kraju, povezat će ismijavanje s kršenjem pravila o poštivanju, razgovarati o tome kako se mogu ponašati. Što napraviti umjesto toga? Što kada vide da netko nekoga ismijava?

Pitanja za raspravu:

Gdje u vašoj okolini ima ruganja?

Kako se vi osjećate zbog toga?

Što možete učiniti da to spriječite?

Što možete učiniti da ruganje prestane?

Zgužvana Zvonka (20 min)

Cilj: Osvještavanje težine verbalnog nasilja i njegovih posljedica

Učenici dobiju papir na kojem je nacrtano ljudsko tijelo. Unutar tog crteža učenici trebaju napisati neljubazne, grube i ružne riječi koje doživljavaju od drugih (to mogu biti riječi i izjave koje im drugi govore i koje oni govore drugima). Tom nacrtanom liku dat ćemo ime Zvonka. Nakon što je Zvonka ispunjena negativnim izjavama i riječima, učenici trebaju zgužvati i potrgati papir. Objasniti važnost i značenje.

Nakon toga učenici ponovno dobiju crtež ljudskog tijela. Sada unutar njega trebaju napisati što više pozitivnih izjava i lijepih riječi koje upućuju ili koje bi uputili drugima oko sebe (prijateljima). Učenici ne smiju gužvati ovaj papir. Raspravljati o važnosti i značenju, prihvatljivim oblicima ponašanja i nasilju.

Evaluacija (5min)

Cilj: dobivanje povratne informacije o radionici

Učenici u krug govore kako im se sviđjelo, što je bilo dobro, a što nije. Što bi željeli promijeniti. Nakon toga voditeljice im podijele hamer papir na kojem naljepnicama označavaju na liniji kako im se sviđjela (od 1 do 5). Ako ima dovoljno vremena mogu nacrtati nešto što požele. Nakon svake radionice postupak evaluacije bit će jednak, kako bismo na kraju ciklusa radionica imali sakupljene sve povratne informacije o radionicama.

6. Radionica: SAMOPOŠTOVANJE

Cilj: poticanje stvaranja pozitivne slike o sebi, jačanje samopoštovanja i poticanje podržavajućih odnosa u grupi

Materijali: papir, olovke, naljepnice

Aktivnosti:

Uvod (5 min)

Cilj: predstavljanje teme i plana današnje radionice

Refleksija na prošlu radionicu. Objašnjavanje današnjeg plana rada.

Ja nisam jedini koji...(5min)

Cilj: isticanje vrijednosti svakog pojedinca

Svi stoje u krugu. Jedan po jedan učenik dolazi u sredinu i kaže neku svoju karakteristiku za koju smatra da ju ima jedini u toj grupi. Svi oni za koje ta karakteristika isto vrijedi pridruže mu se u krugu. Cilj je da svaki učenik nađe neku osobinu ili obilježje po kojemu je on jedinstven u toj grupi.

Latice (30 min)

Cilj: razvoj samopoštovanja

Učenici dobiju cvjetove od kolaž papira (sredinu cvijeta i 5 latica). U sredinu cvijeta upisuju svoje ime i nacrtaju neki svoj simbol.

Slijede zadatci za pisanje na latice:

- na jednu laticu (koja će biti gornja) upišite dvije svoje osobine na koje ste ponosni,
- na sljedeću laticu (postaviti ćete je u smjeru kazaljke na satu) upišite dvije vještine koje ste naučili,
- na sljedeću laticu upišite dvije stvari koje izuzetno volite na sebi,
- na sljedeću dva osobna Cilja koja ćete nastojati postići u ovoj školskoj godini,
- na posljednju laticu upišite dva uspjeha, što ste postigli, na što ste ponosni.

Svaki učenik svoj cvijet zalijepi na ploču.

Nakon toga svaki učenik dobije jednu laticu na koje će napisati ono što ne vole, osobine na koje nisu ponosni. Zatim ćemo s učenicima porazgovarati o stvarima na koje su ponosni, koje su si Ciljeve postavili za ovu školsku godinu i kako će ih postići.

Stolac u kojem se dobro osjećam (15 min)

Cilj: na primjerima osviještavanje što je to samopoštovanje

Podijelimo učenike u 4 grupe (tri dvojke i jedna trojka). Svakoj grupi podijeli se jedna priča „*Stolac u kojem se dobro osjećam*“. Njihov zadatak je odrediti ima li osoba iz priče visoko ili nisko samopoštovanje. Jedan učenik u svakoj grupi čita priču koju su dobili dok se drugi učenici pokušavaju uživjeti u ulogu osobe iz priče. Nakon toga kroz pitanja voditi raspravu o tome što su zaključili i razgovara se o samopoštovanju.

PRILOG „*Stolac u kojem se dobro osjećam*“:

Učenica 1

Imam sestru. Ona se ljuti na mene i rekla mi je da sam glupa. Ja također mislim da sam glupa, ali nikome to ne govorim. Moji roditelji kažu da ne radim mnogo. Ja doista pokušavam, ali čini mi se da pritom nisam dovoljno uporna. Upravo sam saznala da nisam položila test iz matematike. Zbog toga sam nezadovoljna.

Učenica 2

Volim čitati, a prošli sam tjedan imala mnogo vremena za čitanje svoje najdraže knjige. Moja najbolja prijateljica i ja slažemo se vrlo dobro. Nisam položila test iz matematike, ali sam shvatila da jednostavno nisam dovoljno dobra u matematici. Iako nisam položila test, još uvijek sve volim.

Učenica 3

Svi prave šale na moj račun. Moji prijatelji kažu da brinu o meni, ali uistinu mislim da me uopće ne vole. Moji me roditelji uvijek pitaju zašto ne dobivam tako dobre ocjene kao moja sestra. Dajem sve od sebe, ali čak i kad dobijem dobre ocjene, one nikad nisu toliko dobre kao ocjene moje sestre. Mislim da ni u čemu nisam dovoljno dobra.

Učenica 4

Jako volim plesati balet, dugo se bavim time i često pobjeđujem na natjecanjima. Moja obitelj je jako ponosna na mene, i ja sam ponosna na sebe i zadovoljna svojim postignućima. No nemam podršku od prijatelja, oni mi se rugaju i govore da je balet dosadan i bezveze. Mene to ne vrijeđa, ja se oslanjam na svoju najbolju prijateljicu i svoju obitelj. Važno mi je da su oni uvijek uz mene, i sretna sam jer me balet ispunjava.

Pitanja za raspravu:

- a) Po čemu su učenici opisani u aktivnosti nalik učenicima u školi?
- b) Što je samopoštovanje?
- c) Kako se ljudi ponašaju kad imaju nisko samopoštovanje?
- d) Kako se ljudi ponašaju kad imaju visoko samopoštovanje?
- e) Mislite li da hvalisavac ima visoko ili nisko samopoštovanje? Zašto?
- f) Na koji način netko s niskim samopoštovanjem može poraditi na tome da se osjeća važno i posebno?
- g) Kakve stvari činite da biste se osjećali dobro i bili zadovoljni sobom?

Evaluacija (5 min)

Cilj: dobivanje povratne informacije o radionici

Učenici u krug govore kako im se sviđjelo, što je bilo dobro, a što nije. Što bi željeli promijeniti. Nakon toga voditeljice im podijele hamer papir na kojem naljepnicama označavaju na liniji kako im se sviđjela (od 1 do 5). Ako ima dovoljno vremena mogu nacrtati nešto što požele. Nakon svake radionice postupak evaluacije bit će jednak, kako bismo na kraju ciklusa radionica imali sakupljene sve povratne informacije o radionicama.

7. Radionica: Slika o sebi

Cilj: poticanje stvaranja pozitivne slike o sebi, jačanje samopoštovanja i poticanje podržavajućih odnosa u grupi

Materijali: laptop, kolaž, ljepilo, flomasteri, papir, škare, bojice, papir, smajlići

Aktivnosti:

Osvještavanje tijela (5 min)

Cilj: zagrijavanje za radionicu

Kratka fizička aktivnost u kojoj učenici uz pjesmicu i vođenje voditeljice razgibavaju svoje tijelo. Najbolje je koristiti pjesmu u kojoj se spominju dijelovi tijela (npr. Kad si sretan). Ako ne, uz bilo koju njima dragu pjesmu osvještujemo svaki dio tijela:

- Povuci se za svoj lijepi nos
- Vrti uši kao da navijaš sat
- Okreni glavu prema prijatelju udesno
- Okreni glavu prema prijatelju ulijevo
- Podigni ruke iznad glave kao da bereš jabuke, protegni se
- Lupkaj se po prsima kao Tarzan
- Čučni se i skoči u vis i vikni: Hura

Skriveno blago (15 min)

Cilj: osvještavanje osobina kojima se ponosimo

Voditeljica uzima veliki papir, pričvrsti ga na zid i na vrhu napiše “Skriveno blago”. Zatim kaže: “Sada ću vas zamoliti da svatko kaže po jednu osobinu koju drugi rijetko primjećuju. Ako se netko ne može sjetiti takve skrivene osobine, može reći bilo koju svoju osobinu koju volite kod sebe. Ja ću sve to pribilježiti na ovom papiru koji nosi naziv “Skriveno blago”. Nakon što svi ispišu sve osobine, voditeljica skreće pažnju učenicima na činjenicu da često nismo pretjerano skloni isticati svoje osobine kojima se ponosimo, a ipak nam je drago da i drugi vide ono što nas krasí, jer te svoje osobine smatramo vrijednima.

Zrcalo (10 min)

Cilj: povezivanje grupe

Na cijeloj površini papira učenici trebaju nacrtati svoje zrcalo (može biti bilo kojeg oblika, uokvireno ili ne), ukrasiti ga te se na njemu potpisati. Zatim svoj papir s nacrtanim zrcalom pošalju u krug. Na njega će svatko napisati lijepu osobinu toga učenika ili svoj pozitivan dojam o njemu. Tako će svatko dobiti svoje zrcalo s puno njegovih lijepih osobina i poruka.

Evaluacija (5 min)

Cilj: dobivanje povratne informacije o radionici

Učenici u krug govore kako im se sviđjelo, što je bilo dobro, a što nije. Što bi željeli promijeniti. Nakon toga voditeljice im podijele hamer papir na kojem naljepnicama označavaju na liniji kako im se sviđjela (od 1 do 5). Ako ima dovoljno vremena mogu nacrtati nešto što požele. Nakon svake radionice postupak evaluacije bit će jednak, kako bismo na kraju ciklusa radionica imali sakupljene sve povratne informacije o radionicama.

8. Radionica: Grupna kohezija

Cilj: povezivanje grupe, razvoj solidarnosti, vježbanje timskog rada

Materijali: naranča, papirići s prijateljskim ponašanjima, papirići s pojmovima, šalica, boca

Aktivnosti:

Ljetna kiša (10 min)

Cilj: opuštanje i poticanje pozitivnog raspoloženja

Svi učenici stoje u krugu, zajedno s voditeljicama. Zvuk i ugođaj kiše stvara se pomoću četiri različita zvuka koji se jedan po jedan lančano prenose po krugu. Zvukovi se izvode unaprijed dogovorenim redosljedom. Pravila odvijanja vježbe i način proizvođenja zvukova voditeljica pokazuje prije početka vježbe. Ne prekidajući tok događaja zvukovi se izvode ovim redom: 1. trljanje dlana o dlan, 2. pucketanje prstima, 3. naizmjenično tapšanje lijevog i desnog koljena, 4. toptanje nogama u mjestu. Vježbu započinje voditeljica stvaranjem zvuka trljanjem dlana o dlan, a isti pokret preuzima prvi učenik s desne strane u trenutku kad ga čuje od voditeljice, zatim drugi, treći i tako redom. Svi učenici izvode isti zadatak sve do trenutka kad od najbližeg učenika s lijeve strane ne začuju sljedeći zvuk: pucketanje prstima. Novi zvuk uvodi voditeljica u trenutku kad posljednji učenik u krugu započne s izvođenjem onog što je prethodno bilo zadano, odnosno kad je krug zatvoren, a ostali jedan po jedan, sad prema već uhodanom redosljedu, prihvaćaju. Kad je krug zatvoren i posljednjim zvukom, a to je toptanje nogama o pod, slijedi stišavanje kiše: isti se zvukovi proizvode obrnutim redosljedom od najglasnijeg (toptanje), preko tiših (tapšanje natkoljenica pa zatim pucketanje prstima) do najtišeg (trljanje dlanova). Na kraju, voditeljica prestaje sa svakom aktivnošću i tišina se također lančano prenosi do posljednjeg učenika.

Spasi naranču (10 min)

Cilj: vježbanje timskog rada i osjećaja grupne kohezije

Učenici stanu u krug i prvom se daje naranča koju mora smjestiti ispod brade. Cilj je prenijeti naranču kroz čitav krug bez korištenja ruku. Ako naranča nekome ispadne vraća se na početak kruga dok zajedno grupa ne uspije spasiti naranču.

Budi mi prijatelj (15 min)

Cilj: jačanje grupne kohezije i poticanje prijateljskih ponašanja u grupi

Materijali: predmet koji se okreće (voditeljice unaprijed pripremaju predmet), papirići s ponašanjima (npr. zagrlj dijete do sebe, daj jedan kompliment djetetu na radionici, izradi nešto za dijete na radionici, otpjevaj pjesmu djetetu na radionici, daj 5 djetetu do sebe, reci što ti se sviđa kod, nasmiješi se djetetu na radionici itd....).

**Svrha predmeta je da se predmet okreće kako bi se pojedini član radionice spontano odabrao (npr. boca, strelica napravljena od papira, papirnati tuljac i sl.). Voditeljice mogu odabrati hoće li predmet ukrasiti samostalno prije radionice ili će to zajedno učiniti s učenicima na početku radionice.*

Voditeljica radionice okreće predmet. Kada se predmet zaustavi na određenom učeniku, taj učenik izvlači iz vrećice/kutije papirić s ponašanjem koje treba primijeniti na nekom od članova grupe.

RASPRAVA: Voditeljice otvaraju raspravu koje je to prihvatljivo ponašanje prema vršnjacima? Kako mi volimo da se prema nama ponašaju?

Grupna pantomima (15 min)

Cilj: vježbanje timskog rada i osjećaja grupne kohezije

Podjela u tri manje grupe (tri četvorke). Svaka grupa dobije papirić na kojem piše pojam (ogledalo, vještica, Božić) koji zajedno kao grupa trebaju prikazati (odglumiti, postaviti skulpturu). Ostale grupice pogađaju koji je točan pojam.

Anđeo čuvar (5 min)

Cilj: poticanje stvaranja odnosa među učenicima

Učenici iz vrećice izvlače papiriće na kojima piše po jedno ime učenika iz grupe. Zadatak učenika je da do sljedeće radionice, tj. sljedećih tjedan dana budu tajni anđeo čuvar osobi čije ime su izvukli. Zadatak anđela čuvara je da pazi na tu osobu, da joj pomogne u nekim jednostavnim aktivnostima npr. pisanje zadaće, pomoć u savladavanju nekog gradiva, pomoć u obrani ukoliko se nađe u nekom sukobu itd. Važno je učenicima dobro objasniti koja je zadaća anđela čuvara te naglasiti da to mora biti tajna, tj. da do sljedećeg susreta ne smiju izdati tko je čiji anđeo čuvar.

Evaluacija (5 min)

Cilj: dobivanje povratne informacije o radionici

Učenici u krug govore kako im se sviđjelo, što je bilo dobro, a što nije. Što bi željeli promijeniti. Nakon toga voditeljice im podijele hamer papir na kojem naljepnicama označavaju na liniji kako im se sviđjela (od 1 do 5). Ako ima dovoljno vremena mogu nacrtati nešto što požele. Nakon svake radionice postupak evaluacije bit će jednak, kako bismo na kraju ciklusa radionica imali sakupljene sve povratne informacije o radionicama.

9. Radionica: Ljubav

Cilj: osvještavanje osobnih granica, rasprava o pojmu ljubavi, učenje o spolnosti

Materijali: slova (LJUBAV), post-it papirići, olovke, papirići s imenima, evaluacije

Aktivnosti:

Potruga za naslovom (5 min)

Cilj: upoznavanje s temom današnje radionice

Prije početka radionice voditeljice po učionici sakriju slova koja grupa mora timski pronaći i složiti u naziv koji tvori središnju temu radionice.

Osobne granice (10 min)

Cilj: osvještavanje osobnih granica u odnosu s drugim osobama

Sudionici se dijele u parove i udaljuju jedan od drugog u prostoru. Jedan se polako približava do trenutka kada drugi ne digne ruku i kaže stop. Nakon toga se mijenjaju uloge. Slijedi rasprava o osobnim granicama i njihovim razlikama ovisno o bliskosti koju osjećamo prema osobama koje nam se nastoje približiti.

Što je to ljubav (15 minuta)

Cilj: osvještavanje kod sudionika postojanja razlika u pogledima na ljubav i zdravu ljubavnu vezu

Što je to zapravo ljubav?

Zadatak sudionika je da na papirić napišu što je za njih ljubav. Papirići se zalijepu na zid, nakon čega sudionici glasaju za najbolji opis ljubavi. Nakon toga slijedi grupna rasprava o tome što je ljubav, koje vrste ljubavi postoje (između prijatelja, cure i dečka, u obitelji, prema životinjama, bogu).

Kakva mora biti ljubav? (opis, pridjevi)

Na kraju rasprave sudionicima se pokaže video s definicijom ljubavi djevojčice Helene.

Andeo čuvar (5 min)

Cilj: poticanje stvaranja odnosa među učenicima

Rasprava o tome tko je bio čiji anđeo čuvar, na koji način su se brinuli o drugoj osobi. Razmjena osjećaja i iskustva tijekom provođenja zadatka.

Evaluacija (5 min)

Cilj: dobivanje povratne informacije o radionici

Učenici u krug govore kako im se sviđjelo, što je bilo dobro, a što nije. Što bi željeli promijeniti. Nakon toga voditeljice im podijele hamer papir na kojem naljepnicama označavaju na liniji kako im se sviđjela (od 1 do 5). Ako ima dovoljno vremena mogu nacrtati nešto što požele. Nakon svake radionice postupak evaluacije bit će jednak, kako bismo na kraju ciklusa radionica imali sakupljene sve povratne informacije o radionicama.

10. Radionica: Obitelj

Cilj: upoznavanje obitelji i okoline u kojoj učenici žive, osvještavanje njihovih potreba i podrške koju dobivaju od obitelji, poticanje na zajedničke aktivnosti

Materijali: olovka, papir, bojice, flomasteri, pastele, smajlići, crtež kuće/jabuke

Aktivnosti:

Ime i nadimak (15 min)

Cilj: upoznavanje, poticanje pozitivnog raspoloženja i aktivnosti

Svako dijete nacrtat svoje ime pa kaže kako je dobio svoje ime, voli li ga ili ne i zašto.

Ako imaju nadimak kojim ih zovu članovi obitelji kažu kako su ga dobili, vole li svoj nadimak ili ne i zašto? Bi li se voljeli zvati drugačije i kako?

Uvod (10 min)

Cilj: najava teme i plan radionice

Voditeljice najavljuju temu radionice i kratko opisuju plan aktivnosti, razgovor o aktivnosti Andeo čuvar (jesu li izvršili, kako im je bilo raditi, što im se sviđjelo, a što ne, koje su teškoće imali i sl.).

Obiteljska jabuka/kuća (20 min)

Cilj: upoznavanje s obiteljskim aktivnostima, ritualima, odnosima unutar obitelji

Učenicima se podijeli crtež kuće/jabuke s prozorčićima. U svaki prozorčić učenici trebaju upisati: s kim najviše razgovaraju u obitelji i koje se povjeravaju, koji su obiteljski rituali, zajedničke aktivnosti, što najviše vole raditi sa svojom obitelji, imaju li kućne ljubimce i jesu li oni dio obitelji, tko im pomaže oko učenja, koje su njihove obaveze u obitelji. Nakon toga učenici čitaju što su napisali i grupa razgovara o sličnostima i razlikama. Na kraju svaki učenik govori zašto mu je njegova obitelj važna te ih se potiče da to podijele s ukućanima.

Obiteljski kovčeg (10 min)

Cilj: usmjeravanje na obiteljske vrijednosti, poticanje povezivanja unutar obitelji

Na kraju učenicima se daje ideja kako mogu izraditi kovčeg u koji će skupljati obiteljske vrijednosti, npr. karte s predstava, crteže, sve što je zajedničko njihovoj obitelji, a podsjeća ih na neke lijepe događaje. Razgovara se o tome što staviti i zašto je važno čuvati obiteljske vrijednosti.

Evaluacija (5 min)

Cilj: dobivanje povratne informacije o radionici

Učenici u krug govore kako im se sviđjelo, što je bilo dobro, a što nije. Što bi željeli promijeniti. Nakon toga voditeljice im podijele hamer papir na kojem naljepnicama označavaju na liniji kako im se sviđjela (od 1 do 5). Ako ima dovoljno vremena mogu nacrtati nešto što požele. Nakon svake radionice postupak evaluacije bit će jednak, kako bismo na kraju ciklusa radionica imali sakupljene sve povratne informacije o radionicama.

11. radionica: ŠTO SMO NAUČILI I SPOMENDAR NA DAR

Cilj: izrađivanje uspomena na radionicu, poticanje pozitivnog raspoloženja, sažimanje naučenog, priprema za rastanak

Materijali: smajlići, olovke, papiri, bojice, flomasteri, knjižice za dojmove

Aktivnosti:

Uvod (5 min)

Cilj: Najavljivanje teme i tijeka radionice, najavljivanje kraj ciklusa radionica

Što smo naučili na radionicama (10 min)

Cilj: osvještavanje znanja i vještina stečenih kroz radionice te pozitivnih iskustava

S obzirom da nam je ovo posljednja radionica, kažemo da bismo se htjeli prisjetiti nekih najvažnijih stvari koje smo naučili - svatko neka izrekne svoj dojam i ono što mu je ostalo značajno s ovih radionica.

Spomenar na dar (20 min)

Cilj: izrađivanje uspomena na radionicu, poticanje pozitivnog raspoloženja

Izrađujemo spomenare. Podijeliti „spomenare“ koje smo napravili od probušenih šarenih papira koje smo povezali vrpcom. Svaki spomenar ide u krug i svi upisuju neku poruku osobi čiji je spomenar. Važno je da voditeljice svakom djetetu napišu nešto lijepo. Nakon što dobiju natrag svoje spomenare učenici ih mogu ukrašavati.

Evaluacija radionice i preventivnog programa (10 min)

Cilj: dobivanje povratne informacije o radionici i korisnosti preventivnog programa

Učenici u krug govore kako im se sviđjelo, što je bilo dobro, a što nije. Što bi željeli promijeniti. Nakon toga voditeljice im podijele hamer papir na kojem naljepnicama označavaju na liniji kako im se sviđjela (od 1 do 5). Učenici ispunjavaju upitnik za evaluaciju preventivnog programa.

Završna aktivnost (10 min)

Cilj: poticanje pozitivnog raspoloženja

Voditeljice nude učenicima da odaberu jednu aktivnost s kojom žele završiti radionicu.

12. radionica: DRUŽENJE, ZABAVA I OPROŠTAJ

Cilj: oprostanje od učenika i zabava

Materijali: društvene igre, papir, olovke, osvježenja

Aktivnosti:

- Voditeljice su pripremile društvene igre i karaoke, učenici izabiru što žele raditi.
- Naručiti pizze, donijeti razne grickalice i osvježenja. Poticanje učenika na pričanje, dijeljenje određenih sadržaja i međusobno povezivanje.
- Učenicima podijeliti pohvalnice za sudjelovanje u grupnom radu i oprostiti se.

